

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2020.2(122).07

Демченко І. І.
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної освіти,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Максимчук Б. А.
доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи,
соціальної педагогіки та фізичної культури,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Ніфака Я. М.
кандидат з фізичного виховання та спорту, доцент,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Височан Л. М.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фахових методик і технологій початкової освіти
ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Зленко Н. М.
кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Литвиненко В.А.
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Максимченко В. І.
старший викладач кафедри здоров'я та фізичної рекреації, Білоцерківський національний аграрний університет
Райтаровська І.В.
Старший викладач кафедри спорту і спортивних ігор,
факультет фізичної культури, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Прогресивне людство зрозуміло: медицина має відносні можливості з ліквідації наслідків деструктивних процесів в організмі й психіці людини, тоді як на часі профілактика, пропедевтика й інші форми запобігання не наслідкам, а причинам. Медики мають відмовитися від монополії на покращення здоров'я і перейти до співпраці з гуманітарними напрямками діяльності в досягненні гігієнічної, профілактичної, синологічної, терапевтичної й валеологічної мети (остання на початкових етапах будь-якої дисфункції може запобігти розвитку хвороби). Для цього сама медична галузь і фармакологія мали б одержати мотивацію, оскільки підтримувальна терапія, нозологічний підхід до більшості людських патологій, розквіт фармакологічного бізнесу стимулюють саме медичний підхід. Ці тенденції мають бути враховані в педагогіці як початковій діяльній складовій на шляху формування майбутнього людського потенціалу. Тут необхідна глибинна духовна готовність і потреба людини, що важко уявляється в межах мікрогруп, а тільки в окремих свідомих особистостей. На масовому рівні єдиний вихід – це мода, стиль, хобі. «Здоровим бути модно» – таке декларативне гасло лунало в багатьох країнах, проте не можна сказати, що залучення до масової фізичної культури, гігієни та спорту підвищило валеологічну свідомість і знизило рівень захворювань серед населення.

Ключові слова: медичний підхід, потреба людини, профілактика, валеологія, духовна готовність, здоровим бути модно

Демченко І. І., Максимчук Б. А., Ніфака Я. Н., Височан Л. М., Зленко Н. Н., Литвиненко В. А., Максимченко В.І., Райтаровская І. В. Пути развития здоровьесберегающей компетентности будущего учителя. Прогрессивное человечество поняло: медицина имеет относительные возможности по ликвидации последствий деструктивных процессов в организме и психике человека, тогда как на времени профилактика, пропедевтика и другие формы предохранения не последствия, а причин. Медики должны отказаться от монополии на улучшение здоровья и перейти к сотрудничеству с гуманитарными направлениями деятельности в достижении гигиенической, профилактической, синологической, терапевтической и валеологической цели (последняя на начальных этапах любой дисфункции может предотвратить развитие болезни). Для этого сама медицинская отрасль и фармакология должны получить мотивацию, поскольку поддерживающая терапия, нозологический подход к большинству человеческих патологий, расцвет фармакологического бизнеса стимулируют именно медицинский подход. Эти тенденции должны быть учтены в педагогике как начальной деятельностной составляющей на пути формирования будущего человеческого потенциала. Здесь необходима глубинная духовная готовность и потребность человека, что трудно представляется в пределах микрогрупп, а только в отдельных сознательных личностей. На массовом уровне единственный выход - это мода, стиль, хобби. «Здоровым быть модно» - такое декларативное лозунг звучал во многих странах, однако нельзя сказать, что привлечение к массовой физической культуры, гигиены и спорта

повысило валеологическую сознание и снизило уровень заболеваний среди населения.

Ключевые слова: медицинский подход, потребность человека, профилактика, валеология, духовная готовность, здоровым быть модно.

Demchenko I., Maksymchuk B., Nifaka Y., Vysochan L., Zlenko N., Lytvynenko V., Maksimchenko V., Raytarovska I. *Ways to develop the health-saving competence of a future teacher. The progressive humanity understood: medicine has relative possibilities of eliminating the consequences of destructive processes in the human body and psyche, while prevention, propaedeutics and other forms of prevention are relevant not consequences, but causes. Doctors should abandon the monopoly on improving health and move to cooperate with humanitarian activities in achieving the hygienic, preventive, sinological, therapeutic and valeological aim (the last one can prevent the disease development in the initial stages of any dysfunction). The medical industry and pharmacology itself would have to be motivated to do this, because the supportive therapy, the nosological approach to most human pathologies, the rise of pharmacological business stimulate the medical approach. These trends should be taken into account in pedagogy as an initial activity in shaping a future human potential. However, there was an internal contradiction near these positive trends in their own valeology: if a person can be forced to be treated, not to violate the laws or rights of others, then valeology can only be involved. Because it is a worldview concept, even an ideological one, the bitter experience of totalitarian attraction to political or cultural ideas didn't produce a positive result. Attraction to valeological worldview, and therefore behavior, is similar to attraction to art, religion, philosophy. The deep spiritual preparedness need here and need of a person who is difficult to present within microgroups, and only in individual conscious individuals. At the mass level, the only way out is fashion, style, hobby. "To be healthy is fashionable" - such a declarative slogan was heard in many countries, but it cannot be said that the involvement in mass physical culture, hygiene and sports, increased valeological consciousness and reduced the disease level among the population.*

Keywords: medical approach, human need, prevention, valeology, spiritual preparedness, to be healthy is fashionable.

Постановка проблеми. Кінець ХХ – початок ХХІ століття позначений протилежними тенденціями у валеологічній царині: з одного боку, екологія, психогігієна й стан здоров'я людства неухильно погіршується, спостерігається дисбаланс демографічного приросту різних континентів та націй при загальному виродженні генофонду (депопуляція людства), з іншого, вирішенню цих питань сприяє холистична парадигма вивчення проблем людини, яка проникла в політику, науку, інші форми суспільної свідомості, а людинознавство стало головним теоретичним і практичним напрямком гуманітарної сфери, викликало інтеграцію наук і різні форми міждисциплінарної та між професійної взаємодії. Тобто загальне погіршення природного та соціального середовища для існування людини переорієнтували наукову та політичну думку в більш оптимальне щодо людини русло. На початку третього тисячоліття валеологічний компонент в освітньому процесі й узагалі в житті суспільства все частіше стає об'єктом дослідження педагогів, психологів, фізіологів, соціологів, узурпуючи царину, яка раніше належала винятково медичній компетентності. Так, останнім часом в Україні спостерігається згуртованість соціології й психології, валеології й педагогіки, медицини й екології тощо. Ця тенденція спостерігається на тлі загального наукового холізму, за якого межі між науками стираються, актуальними стають порубіжні предмети, а більшість термінології міжнауковою.

Прогресивне людство зрозуміло: медицина має відносні можливості з ліквідації наслідків деструктивних процесів в організмі й психіці людини, тоді як на часі профілактика, пропедевтика й інші форми запобігання не наслідкам, а причинам. Так, В. Коробейнік резюмує незадовільність тільки медичного підходу у вирішенні питань здоров'я: «Сучасна медицина і система охорони здоров'я, незважаючи на високі досягнення в розвитку медичної і біологічної наук, виявилися неспроможними перед вирішенням проблеми здоров'я. Увага медицини прикута вже до хворої людини, її хвороб і лікування до видужання, повного чи неповного, а питання реабілітації, діагностики і лікування помежевих станів, а також збереження і зміцнення здоров'я – найвищого блага, дорогоцінного дарунка життя людини, – з використанням неспецифічних біологічно активних препаратів і багатьох інших оздоровчих процедур, виявилися поза полем зору практичної медицини» [1, с. 31]. Медики мають відмовитися від монополії на покращення здоров'я і перейти до співпраці з гуманітарними напрямами діяльності в досягненні гігієнічної, профілактичної, синологічної, терапевтичної й валеологічної мети (остання на початкових етапах будь-якої дисфункції може запобігти розвитку хвороби). Для цього сама медична галузь і фармакологія мали б одержати мотивацію, оскільки підтримувальна терапія, нозологічний підхід до більшості людських патологій, розквіт фармакологічного бізнесу стимулюють саме медичний підхід.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасний динамізм людського прогресу в зв'язку з тотальною глобалізацією, індустріалізацією й переоцінкою цінностей призвів наприкінці ХХ – початку ХХІ століття до ігнорування основних потреб людини, на яких базується досягнення вищевказаних перспектив. Ці проблеми у світлі катаклізмів ХХ століття почали привертати увагу не тільки філософів, педагогів та громадських діячів, а й політиків, культурологів, науковців та інших представників ключових форм суспільної свідомості. А. Міненюк так сформулювала цілісну багатопрофільну компетентність сучасного валеолога: «Цілісний підхід до формування фахівця, зміна парадигми свідомості сучасного студента з патоцентричної на оздоровчу потребує від майбутнього педагога наявності професійних знань в суміжних галузях споріднених наук-партнерів про оздоровлення, його умінь використовувати на практиці анатоμο-фізіологічні, медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціолого-культурологічні, філософські і інші підходи до людини» [2, с. 56-57]. Тобто справа не тільки в цілісному підході до

людини, а й у такому, за якого клієнт (пацієнт, хворий) мав би перестати бути робочим і фінансовим ресурсом. В ідеалі, працівники медичної, гігієнічної, епідеміологічної, екологічної й валеологічної сфер мали б отримувати заохочення за умов якнайбільшого видужання і якнайменшого звернення клієнтів.

Ці тенденції мають бути враховані в педагогіці як початковій діяльній складовій на шляху формування майбутнього людського потенціалу. Особливо нагальною така інтеграція вбачається в соціальній та освітній політиці країн, що розвиваються, зокрема і в пострадянському просторі: «Найбільш перспективним в цьому напрямі роботи, на наш погляд, видається формування в людини нової ієрархії цінностей, в якій власне здоров'я розглядається як необхідна умова для успішної самореалізації потенційних можливостей особистості, що неможливо здійснити без активного втілення медико-педагогічного підходу до організації здоров'язбереження й процесу отримання освіти особистістю упродовж життя» [3, с. 25].

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні шляхів розвитку здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз і синтез літературних джерел, порівняння, систематизація, узагальнення, абстрагування, гіпотетико-дедуктивний, індивідуалізація, класифікація, аналогії.

Виклад основного матеріалу. Здоров'я, як і життя людини – в її руках. Радянська система привчила до стереотипів, згідно з якими хворобами займається медицина, освіту визначає держзамовлення й рекомендації, масовий відпочинок організовує держава, а людина думає тільки про збільшення продуктивності праці. Тільки в 90-х рр. почався різкий поворот до альтернативних способів покращення ефективності життя та відновлення здоров'я.

Тепер це наштовхує на думку про те, що здоров'язбереження й здоров'яформування мають бути, з одного боку, психолого-педагогічною й соціальною метою, з іншого, – особистою. Остання важливіша, оскільки «примусити бути здоровим» неможливо, але можливо сформувати ціннісно-мотиваційну потребу в цьому. Основна перешкода у валеологічній успішності педагогів, державних акцій і програм у простому стереотипі: людина звикла ставитися до здоров'я як до «опції за замовчуванням», деякої відносно константної даності, що отримується від природи в готовому до використання вигляді і залишатиметься такою тривалий час [4-11]. Здавалося б, валеологічна свідомість – справа світогляду й переконань кожної окремої людини, проте Т. Книш бачить валеологічну спільність глибше, на рівні збереження й розвитку ресурсного потенціалу держави: «Розбудова суверенної України принципові зміни в політиці, економіці та соціальному житті суспільства, історичний досвід засвідчує органічну залежність науки і освіти від розвитку держави і суспільства. Освіта в Україні, уже як в незалежній державі, з початку 90-х років ХХ століття переживає складний і суперечливий період переходу від жорсткої однотипності за цілями, змістом, формами і методами організації навчання у закладах різних типів і рівнів колишнього тоталітарного СРСР до розбудови навчального процесу усіх рівнів і типів шкіл – від початкових до університетів включно – на демократичних засадах» [12, с. 10]. Освіта взагалі характеризується, як відомо, трьома складовими: розвитком, навчанням і вихованням. Валеологічна освіта, згідно з вищевказаними складовими, має забезпечувати: а) розвиток валеологічного світогляду і світорозуміння; б) мислення, духовне, психічне і фізичне здоров'я; в) набуття системи знань та вмінь щодо здорового способу життя, вміння адаптуватися в складних антропогенних, техногенних і природних умовах [13, с. 47]. Проблемою є те, що валеологічний компонент середньої чи вищої педагогічної освіти не є основним: акцент робиться на засвоєнні переважно теоретичних предметів та виробничо-прикладних дисциплін. Утім із цієї когорти вигідно вирізняється фізичне виховання, об'єктом перетворення якого є не зовнішні предмети і явища, а сама людина. Певною мірою це проблема надмірної «затеоретизованості» шкільної освіти і слабкого її зв'язку з життєвою практикою.

Зрозуміло, що теоретичні питання підготовки валеологічно компетентних кадрів для середньої школи – це передовсім методологічна й праксеологічна проблема, що теоретично «живиться» не тільки із власного дискурсу, а з низки суміжних наук, форм суспільної свідомості й сфер діяльності. Такий стан речей спостерігається принаймні в рамках шкільної й вищої немедичної освіти. Немедична, а загальногуманітарна спрямованість сучасної валеології наштовхує на думку, що цей компонент має бути наскрізним і постійним, пронизувати всі, навіть непов'язані з фізичним вдосконаленням, віхи навчання. Разом з тим, це породжує низку проблем, пов'язаних з предметним членуванням шкільної освіти: якщо виховання в рамках середньої школи майже завжди передбачає оздоровлення або принаймні здоров'язбереження, то дидактика в рамках окремо взятих предметів орієнтована на вузькі сфери буття, часто не пов'язані із власне людиною взагалі (хімія, математика, фізика тощо).

У зв'язку з цим завдання викладача фізичного виховання у педагогічному ВНЗ полягає в такій імплементації компетентностей та навичок, які б могли бути інваріантними для вчителів різних профілів, особливо зважаючи на уніфікованість програм з предмету / факультативу «Фізичне виховання» для усіх факультетів (крім факультету фізичного виховання) педагогічних ВНЗ. На теренах вітчизняної соціології й педагогіки нетерапевтичні аспекти здоров'я розглядали О. Міхеєнко, Е. Вільчовський, В. Коваль, О. Бондаренко тощо. Так, вивчаючи формування валеологічної компетентності студентів педагогічних університетів у процесі професійної підготовки, І. Поташнюк вбачає майбутнє за впровадженням такої державної політики в царині вищої школи, котра б сприяла реалізації компетентнісного підходу до підготовки фахівців з валеології, які будуть здатні до власного й учнівського здоров'ятворення й здоров'язбереження. При цьому більшість науковців визнають недостатність розроблення змісту й методів впровадження валеології і як окремої дисципліни, і як обов'язкового компоненту всіх видів педагогічної діяльності [13, с. 47]. Тут напрошується важлива методологічна й екзистенційна щодо педагога теза: якщо вчитель математики, біології, хімії тощо може не бути глибоким практиком у цій царині, то вчитель

валеології, як і будь-який інший учитель, має бути носієм, практиком і проповідником валеологічної культури і компетентності. Тобто, «хворий лікар», як і «хворий вчитель» є певною мірою ознакою професійної непридатності.

Без усвідомлення потреби у валеологічній компетентності, освіті й культурі немає майбутнього в жодній цивілізації, бо тільки ці виміри сприяють формуванню на установку на особистісну самосвідомість і самозбереження людини. Складним здобутком минулого є стереотип про здоров'я як даність, що потребує корекції тільки на етапі хвороби й тільки терапевтичними методами. Натомість сучасні науковці переконливо аргументують тезу про те, що зв'язок внутрішнього стану людини та її здоров'я на будь-якому, а головне, на початковому й перехідному («третій стан») етапі уможлиблює багатоглибкий повноту людського здоров'я. При чому ця повнота може бути досягнута, виходячи з індивідуальних особливостей, потреб, можливостей і бажань особистості. Це пов'язано з комфортно-користувацькою природою людської особистості, яка починає активно діяти тільки на етапі вирішення проблем і дуже рідко за умов їх відсутності. Така закономірність стосується не тільки здоров'я, а й багатьох інших аспектів життя людини: навчання, фінансового становища, житла тощо. Особливо це помітно серед молодого населення, яке, як правило, взагалі не задумується над проблемами здоров'язбереження через свій молодий вік і ще не розтрачений природний валеологічний потенціал.

Здавалося б, що негативний досвід Другої світової війни у нещадній розтраті людського здоров'я, тривала загроза «холодної війни», що супроводжувалися на теренах нашої держави й країн Заходу сплеском занять масовим спортом, оздоровчими системами, громадськими гуманістичними рухами, повинні були сприяти зростанню рівня здоров'я населення, але цього не відбулось.

Г. Іванова пояснює цей факт дискретністю підходів до людини: «Тому отримані на основі поглиблених і широкомасштабних досліджень способу життя у 60-80 роки дані не виявили підвищення здоров'я населення, а були отримані зовсім інші результати. Не вдалося домогтися кардинального підвищення рівня здоров'я населення, чому перешкоджали труднощі, обумовлені відсутністю системного бачення проблеми і системно організованих заходів на всіх рівнях способу життя – від населення в цілому до окремого індивіда» [14, с. 13].

Висновки. Валеологія як окрема дисципліна прикладного й водночас філософського напрямку окреслилася тільки у 80-х роках ХХ століття, проте варто відзначити, що проблема людини та її здоров'я стала провідною в політиці держав з 60-х років. У цей час національні уряди країн більшості континентів розробили довготривалі плани щодо зміцнення, збереження й примноження здоров'я і благополуччя громадян. Особливо цей аспект торкнувся дитячого й молодого населення. Політики розвинених країн розглядають здоров'я молоді та його валеологічний стан як довготривалу, неявну, проте визначальну інвестицію у внутрішній політиці.

Утім поруч з цими позитивними тенденціями у власне валеології виявилось внутрішнє протиріччя: якщо людину можна змусити лікуватися, не порушувати закони або права інших, то до валеології можна тільки залучати. Оскільки вона є світоглядним поняттям, навіть ідейним, то гіркий досвід тоталітарних залучень до політичних чи культурних ідей не дав позитивного результату. Залучення до валеологічного світогляду, а отже й поведінки, схоже на залучення до мистецтва, релігії, філософії. Тут необхідна глибинна духовна готовність і потреба людини, що важко уявляється в межах мікрогруп, а тільки в окремих свідомих особистостей. На масовому рівні єдиний вихід – це мода, стиль, хобі. «Здоровим бути модно» – таке декларативне гасло лунало в багатьох країнах, проте не можна сказати, що залучення до масової фізичної культури, гігієни та спорту (наприклад, в Радянському Союзі) підвищило валеологічну свідомість і знизило рівень захворювань серед населення.

В Україні подібні тенденції почали втілюватися тільки з 80-х років через відсутність власної державності й відразу корелювали з глибшими цінностями – духовне відродження, національне самовизначення й державний розвиток. Найширшою проблемою видається організація спеціальних, але природних педагогічних умов заради формування валеологічної свідомості й культури вчителя, учня й населення загалом; вияву національної специфіки формування таких умов, їхньої ресурсної забезпеченості. Отже, загальне відставання України в плані розвитку теорії й практики валеології, на щастя, змогло відіграти позитивну роль: держава має можливість засвоювати готовий досвід країн, які пройшли шлях становлення власне валеології із середини ХХ століття.

Література

- 1.Коробейнік В. А. Педагогічні умови валеологічного самовдосконалення майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Коробейнік Віталій Анатолійович ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2012. – 216 с.
- 2.Міненюк А. О. Формування валеологічних знань у майбутніх учителів фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Міненюк Антоніна Олексіївна ; Ін-т вищ. освіти АПН України. – Київ, 2007. – 258 с.
- 3.Резер Т. М. Теорія і технологія підготовки медико-педагогічних кадрів в середньому професійному освітньому закладі : дис. ... д-ра пед. наук 13.00.08 / Резер Татяна Михайлівна. – Екатеринбург, 2007. – 435 с.
- 4.Максимчук Б. А., Браніцька Т. Р., Демченко І. І., Жаровська О. П., Семко М. І., Філоненко Л. В., Юзик М. А., Максимчук І. А. Педагогічна робота вчителя початкової школи оздоровчого спрямування / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – Випуск 1 (121) 20. – с. 114 (С. 63-70)
- 5.Філоненко Л. В., Фурдуй С. Б., Максимчук Б. А., Демченко І. І., Височан Л. М., Плетеницька Л. С., Котловий С. А., Максимчук І. А. Історичні аспекти формування ціннісного ставлення до людини в учнів шкіл-інтернатів спортивного спрямування / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15.

Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – Випуск 1 (121) 20. – с. 114 (С. 107-112)

6.Браніцька Т. Р. 5, Максимчук Б. А., Демченко І. І., Денисовець Т. М., Квак О. В., Кушнір Л. О., Петренко О. В., Максимчук І. А. Наукові підходи до визначення понять здоров'я та хвороби: порівняльний аналіз / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019 – Випуск 12 (120) 19. – 123 с. (С. 28-34)

7.Галайдюк М. А., Філоненко Л. В., Сивохоп Е. М., Кузьмів В. Б., Семаль Н. В., Демченко І. І., Максимчук І. А., Максимчук Б. А. Холістична модель здоров'я у контексті підготовки вчителя / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019 – Випуск 12 (120) 19. – 123 с. (С. 39-45)

8.Демченко І. І., Максимчук Б. А., Тарасенко Г. С., Браніцька Т. Р., Вербин Н. Б., Кушнір Л. О., Доценко О. М., Максимчук І. А. Умови ефективності здоров'яорієнтованого освітнього процесу / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019 – Випуск 12 (120) 19. – 123 с. (С. 50-56)

9.Тарасенко Г. С., Максимчук Б. А., Браніцька Т. Р., Демченко І. І., Хмеляр І. М., Пічкур М. О., Трофіменко В. О., Максимчук І. А. Здоров'я сучасної людини: чинники його вдосконалення / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. Науковопедагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019 – Випуск 11 (119) 19. – с. 191 (С. 174-179)

10. Максимчук, Б., Жуков, В., Ящук С., Зубаль М., Кевпаніч В. Активізація мотивації майбутніх викладачів фізичного виховання і спорту в сфері екологічного туризму / Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруюва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – № 7 (91). – 390 с. (С. 234-243)

11. Максимчук Б. А., Галайдюк М. А., Максимчук І. А. Валеологічний саморозвиток та активація мотивації майбутніх фахівців до формування валеологічної компетентності в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів // Особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців соціономічних професій в умовах трансформації суспільства / монографія / В.І.Шахов, О.М.Паламарчук, В.М.Галузяк [та ін.] – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. - 336 с. (С. 261-273).

12. Книш Т. В. Валеологічна підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Книш Тетяна Валентинівна ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 2001. – 211 с.

13. Поташнюк І. В. Поняття «здоров'я» в системі ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців фізичної культури / І. В. Поташнюк // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія : Фізкультура і спорт. – Луцьк, 1997. – Вип. 6. – С. 52–55.

14. Іванова Г. Є. Оптимізація фізкультурно-оздоровчої роботи в технічних вищих навчальних закладах шляхом валеологічної освіти студентів : дис. ... канд. наук з фіз. культури та спорту : 24.00.02 / Іванова Ганна Євгенівна ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2000. – 254 с.

Reference

1.Korobeynik V. A. (2012). Pedagogical conditions of valeological self-improvement at future teachers of physical culture in the process of professional training. PhD thesis. Kharkov, 216.

2.Mineniuk A. O. (2007). Formation of valeological knowledge at future teachers of physical culture. PhD thesis. Kiev, 258.

3.Rezer T. M. (2007). Theory and technology of training of medical and pedagogical personnel in secondary vocational education. PhD thesis. Yekaterinburg, 435.

4.Maksymchuk B. A., Branitska T. G., Demchenko I. I., Zharovska O. P., Semko M. I., Filonenko L. V., Yuzik M. A., Maksymchuk I. A. (2020). Pedagogical work of primary school teacher in the health direction. Scientific Journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 1 (121) 20. 114 (63-70).

5.Filonenko L. V., Furduy S. B., Maksymchuk B. A., Demchenko I. I., Vysochan L. M., Pletenytska L. S., Kotlovyi S. A., Maksymchuk I. A. (2020). Historical aspects of forming the value attitude to human at pupils of boarding schools of sports direction. Scientific Journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 1 (121) 20. 114 (107-112).

6.Branitska T. G. 5, Maksymchuk B. A., Demchenko I. I., Denysovets T. M., Kvak O. V., Skorniak L. O., Petrenko O. V., Maksymchuk I. A. (2019). Scientific approaches to the definition of health and disease concepts: comparative analysis. Scientific Journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 12(120) 19. 123(28-34).

7.Galaydiuk M. A., Filonenko L. V., Sivokhop Y. M., Kuzmik V. B., Semal N. V., Demchenko I. I., Maksymchuk I. A., Maksymchuk B. A. (2019). Holistic model of health in the context of the pupil's training. Scientific Journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 12(120) 19. 123 (39-45).

8.Demchenko I. I., Maksymchuk B. A., Tarasenko G. S., Branitska T. G., Verbyn N. B., Kushnir L. O., Dotsenko O. M., Maksymchuk I. A. (2019). Efficiency conditions of the healthy-oriented educational process. Scientific Journal of M.P. Dragomanov

National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 12(120) 19. 123 (50-56).

9. Tarasenko G. S., Maksymchuk B. A., Branitska T. G., Demchenko I. I., Khmeliar I. M., Pichkur M. O., Trofimenko V. O., Maksymchuk I. A. (2019). Health of modern man: factors of its improvement. Scientific Journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University, 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport), 11 (119) 19. 191 (174-179).

10. Maksymchuk, B., Zhukov, V., Yashchuk S., Zubal M., Kevpanych V. (2019). Motivation intensification at future teachers of physical education and sports in the field of ecological tourism. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies, 7 (91). 390. (234-243).

11. Maksymchuk B. A., Galaydiuk M.A., Maksymchuk I.A. (2018). Valeological self-development and motivation activation of future experts to the formation of valeological competence in the conditions of globalized and integration processes. Monograph. Vinnytsia. 336(261-273).

12. Knysh T. V. (2001). Future teachers' valeological training of pre-school educational institutions. PhD thesis. Kiev, 211.

13. Potashniuk I. V. (1997). The concept "health" in the system of value orientations at future specialists of physical culture. Physical education and sports, 6. Lusk, 52-55.

14. Ivanova G. Y. (2000). Optimization of physical and recreational work in technical higher educational institutions by means of valeological education of students. PhD thesis. 254.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2020.2(122).08

УДК 378.147:37.037

Демченко І. І.

*доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної освіти,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Максимчук Б. А.

*доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та фізичної культури,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Протас О. Л.

*кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового центру «Педагогіка і психологія вищої
школи» ІВО НАПН України і Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

Предик А. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Височан Л. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик
і технологій початкової освіти ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника."*

Плетеницька Л. С.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик і технологій початкової освіти
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"*

Литвиненко В. А.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка*

Максимчук І. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини,
Маріупольський державний університет*

СТРУКТУРНЕ РІЗНОМАНІТТЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

За сучасних умов українським потребним, доцільним є розширення й поглиблення ґрунтовних досліджень проблем професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання фізичної культури. Вчені звертають особливу увагу на створення і впровадження активних методів навчання, вміле використання яких сприяло б підвищенню ефективності в оволодінні студентами професійними знаннями, вміннями і навичками з організації процесу фізичного виховання учнів. Перераховані у дослідженні компоненти діяльності організатора спортивно-масової роботи в початковій школі взаємопов'язані між собою, становлять основний зміст структури його здібностей, хоча в процесах свого вияву вони постійно вдосконалюються. Також і наші спостереження, переконують у тому, що в кожного окремо взятого вчителя найчастіше домінує якийсь один із тільки що названих компонентів. Один учитель добре справляється з організаційними завданнями, інший – з гностичними, ще інший – із комунікативними. В цьому виявляється індивідуальний стиль діяльності та рівень розвитку його педагогічних здібностей.

Ключові слова: уроки фізичної культури, активні методи навчання, професійні знання, студенти, компоненти діяльності організатора спортивно-масової роботи.